

מי מכחד מחיים משותפים?

ברינת ישראל מועלת בתפקידה המרכזי של כל מדינה מודרנית: להיות הגורם המתווך והמחבר בין כל אזרחיה. למעשה, מדינת ישראל הרשמית מלבה את הניכור ומגבירה את חומות ההפרדה בין הקהילות השונות. למרבה הצער, היא עושה זאת באמצעות המערכת הציבורית שהייתה אמורה לקשר ולחבר בין האזרחים כולם – מערכת החינוך.

בעניין זה מערכת החינוך אינה יוצאת דופן. לאורך שנים היא זורעת פחד וניכור. כך יוצא שהמערכת הציבורית שהייתה אמורה לקשר ולחבר בין האזרחים כולם – מערכת החינוך – היא אחד הגורמים המרכזיים להתרסקות החברה הישראלית.

"סובלנות וקבלת עמדה שונה הפכו במקומות מסוימים ל'מעשה מגונה'", כתב מבקר המדינה יוסף שפירא ברוח שלו מספטמבר האחרון. "התבטאויות גזעניות ואלימות, אפליה, רדיפה ואף פשעי שנאה מזועזעים היו למחוזות שאינם כה נדירים. 'שוליים קיצוניים' מרימים את ראשם, כשהרשתות החברתיות מהוות כר פורה להפצת שנאת האחר. יד קלה על המקלדת הופכת ליד קלה על קופסת הגפרורים, הסכין והאקדח".

למרבה הצער, מערכת החינוך הישראלית נבנתה באורח בדלני, שמעורר התרחקות של הקבוצות השונות זו מזו. זרמי החינוך השרים מאפשרים לילדים להתבגר בלי לפגוש במהלך הלימודים ילדים מבני הקבוצות השונות. גם מערכות ההכשרה למורים מופרדות במידה רבה, וכך כל קבוצה יוצרת מערכת סגורה שה'אחר' כמעט אינו נוכח בה (לפחות לא באורח חיובי). דוח המבקר מלמד כי בת-

קופה שנבחנה בו משרד החינוך הקצה אפס משאבים להכשרת מורים לחיים משותפים, לא פיתח תוכניות לימוד בנושא ולא עקב אחר התגברות מגמות גזעניות בקרב התלמידים. למעשה, לא היה צורך בעבודה קשה כדי לגבש תוכנית עבודה מפורטת. ב-2008, בעת שכיחתי כשרת חינוך, הקמתי ועדה ציבורית לגיבוש מדיניות ממלכתית בנושא חינוך לחיים משותפים בין ערבים לבין יהודים, בראשותם של פרופ' גבריאל סלומון וד"ר מוחמד עיסאווי. הוועדה עבדה במהלך שנת לימודים שלמה והגישה דוח מפורט המצוי בידי המש-

במהלך חצי העשור האחרון שרי חינוך נזעקו לקדם את לימודי המתמטיקה והאנגלית. כמה חבל שהתחום החשוב ביותר – הכשרה לחיים אזרחיים המבוססים על שותפות – נדחק לשוליים

רד ושאפשר ליישמו מיד. הוועדה המליצה כי משרד החינוך, בשיטת תוף הרשויות המקומיות, ארגוני המגזר השלישי והעסקי ומשרדי ממשלה אחרים, יקבלו אחריות מלאה לקידום החינוך לחיים משותפים בין יהודים לערבים. הפעילות החינוכית תתקיים לאורך הרצף החינוכי בשלושה מעגלים: הידע, התרבות הבית-ספרית וההתנסות החווייתית האישית והקבוצתית. יש לכלול את הנושא במקצות עות כגון מולדת, חברה ואזרחות ולהעבירו באמצעות מפגשים בין יהודים וערבים ולימודי השפה והתרבות הערבית בכל בתי הספר. כמו כן, יש להכשיר צוותי הוראה בתחום ולפתח חומרי לימוד. הוועדה גם המליצה על אופן ההיערכות ליישום התוכנית, לרבות פתיחת תקנה תקציבית ייעודית בסך 10 מיליון שקל לשנה, ועל הקמת צוות יישום וליווי של התהליך בניטור תקופתי.

לרוע המזל, הוועדה הגישה את מסקנותיה כשבועיים לפני שסיימתי את כהונתי, והיישום הושאר לבאים אחרי. כפי שמציין המבקר, מאז ועד עתה משרד החינוך נמנע מלקיים מהלכים ברוח המלצות הוועדה. כל זאת בניגוד להמלצה המפורשת של דוח סלומון-עיסאווי כי הנהלת משרד החינוך תוביל עיסוק שיטתי, מחייב ומובנה בנושא החינוך למניעת גזענות ולחיים משותפים.

במהלך חצי העשור האחרון שרי חינוך נזעקו לקדם את מיקומה של ישראל בטבלת ההישגים הבינלאומיים, לקדם את לימודי המתמטיקה והאנגלית, לקדם את הלימודים הטכנולוגיים ולהבטיח כי תלמידי ישראל יוכשרו לעמוד בתחרות הגלובלית המאפיינת את המאה ה-21. כמה חבל שהתחום החשוב ביותר – הכשרה לחיים אזרחיים שמבוססים על שותפות והוגנות – נדחק לשוליים. הגיע הזמן להציבו בראש סדר העדיפויות. ●

הכותבת היא שרת החינוך לשעבר ותישא דברים בכנס דב לאוטמן לחינוך שותפות ודמוקרטיה שיתקיים היום